

Politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge på skoler/i SFO

En nedskreven politik er med til at sikre og fastholde, at forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge, er en del af den daglige pædagogiske praksis på jeres skole/SFO (fremadrettet skrives kun skole, men politikken er gældende for både skole og SFO).

Hvordan I konkret kan udarbejde en politik på området, og hvilke emner processen indeholder, kan I finde inspiration til her.

Nedenstående punkter er en liste over, hvad en skriftlig politik til forebyggelse og tidlig opsporing kan indeholde. I kan bruge den som inspiration eller skabelon til, hvordan I vil opsætte jeres færdige nedskrevne politik.

1. Skolens værdigrundlag som baggrund for politikken
2. Formål med politikken
3. Målgruppe
4. Definitioner af seksualitet, seksuelle overgreb og vold
5. Faglig viden om tilgange til børn og unges seksualitet
6. Faglig viden om forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge
7. Strategi for implementering og opfølgning
8. Inddragelse af forældrebestyrelsen
9. Henvisning til relevante links

1. Skolens værdigrundlag som baggrund for politikken

Værdigrundlag

En pædagogiks praksis, der hviler på et tydeligt og fælles værdigrundlag, er et væsentligt element i forebyggelsen af vold og seksuelle overgreb. Formulering af værdigrundlag og målsætninger kan medvirke til tidlig opsporing og til at synliggøre hvilken tilgang og adfærd, der skal kendetegne skolen.

Værdierne udtrykker, hvad skolen ser som god praksis i arbejdet med børn og unge – eksempelvis i forhold til kontakt og relation til og mellem børnene/de unge. Værdierne er en slags grundlæggende leveregler i skolen og derfor skal både børn, unge, medarbejdere, forældre og samarbejdspartnere have kendskab til værdierne.

En formuleret politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge tager afsæt i skolens værdigrundlag.

Beskriv derfor kort hvilke værdier, der kendetegner jeres skole.

EKSEMPEL PÅ VÆRDIGRUNDLAG

Vi ønsker at skabe trygge rammer for børn og unge og arbejde med at udvikle elevernes selvværd og tro på egne og andres muligheder. Skolen skal være almindannende og fremme elevernes læring og personlige udvikling ift. ansvarlighed, selvstændighed, tolerance, nysgerrighed, personlig stillingtagen og kritisk sans. Eleverne skal opleve indflydelse, medbestemmelse, anerkendelse og ansvar og der skal være gensidig respekt mellem elever og lærer. Skolen skal være præget af kreativitet, glæde, humor, faglighed og samarbejde og være rummelig med plads til forskellighed.

Børnesyn

I beskrivelsen af jeres værdigrundlag ligger også implicit et børnesyn – en måde I anskuer børn og unge på, og dermed det perspektiv I arbejder ud fra. Jeres børnesyn afspejler sig i den daglige praksis, og det er derfor væsentligt af få defineret og beskrevet, hvilket børnesyn der ligger bag jeres daglige pædagogiske arbejde.

Beskriv derfor også hvilket børnesyn, der ligger bag jeres værdigrundlag.

EKSEMPEL PÅ BØRNESYN

Grundlæggende arbejder vi ud fra et barnefokus om, at barnet skal opleve sig set, hørt, forstået og beskyttet og opleve sammenhæng i sin tilværelse.¹

Vi arbejder med et børneperspektiv, hvor vi opfatter børn som aktive og meningsskabende med medfødte kommunikative kompetencer.²

Vi forsøger at ”se med barnets øjne”, og ”sætte os i barnets sted”. I overført betydning, at vi sætter os ved siden af barnet og ser på, hvad der foregår i barnets hverdag, og hvordan det påvirker barnet. Det kan kun lade sig gøre ved aktivt at inddrage barnet.³

Værdier og forebyggelsesaktiviteter

Sidste del af denne proces drejer sig om, at få sat værdigrundlaget i relation til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb.

Beskriv derfor også hvordan I mener, at forebyggelse af vold og seksuelle overgreb kobler sig til jeres værdigrundlag. Her kan I evt. lave nogle eksempler på, hvordan overstående vil kunne ses i praksis i jeres skole, eller hvordan det evt. kan indgå i et separat punkt i jeres lærerplaner.

¹ FN's Børnekonvention

² Dion Sommer, 2011

³ Servicestyrelsen, 2007

2. Formål med politikken

Når I skal i gang med at formulere formålet med at have en politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb, er der en række spørgsmål som det vil være vigtigt at få diskuteret i personalegruppen og med ledelsen.

Det drejer sig fx om at få defineret:

- Hvad er det, vi skal forebygge?
- Hvad er det, vi vil opspore tidligst muligt?
- Hvorfor mener vi, at det er væsentligt at arbejde med forebyggelse og tidlig opsporing?
- Hvordan vil vi arbejde med forebyggelse og tidlig opsporing i vores skole?

Hvad

Hvad det er, vi skal forebygge, handler fx om at diskutere:

- Hvad er det vi vil forhindre, børn/unge udsættes for?
- Hvad gør vi for at støtte børns/unges udvikling af personlig integritet, og hvad kan forhindre en positiv udvikling?
- Hvordan skabes de bedste vilkår for barnets/den unges udvikling i relationen mellem barn/ung og voksen og mellem børn/de unge indbyrdes?
- Hvad skal vi opspore tidligst muligt i relation til ovenstående?

Hvorfor

Hvorfor vi forebygger handler om at sætte fokus på:

- Hvorfor mener vi, at forebyggelse er en væsentlig del af det daglige pædagogiske arbejde?
- Hvorfor er det vigtigt med en tidlig opsporing af børn og unge i mistrivsel?
- Hvorfor kan også handle om, at skabe tydelige retningslinjer og procedurer, der kan imødegå, at fagpersoner overreagerer eller oplever afmagtsfølelse fordi de ikke ved, hvordan de kan få hjælp.
- Hvorfor kan også handle om en pædagogisk praksis, der skaber synlighed og tydelighed omkring grænser og forhindrer, at børn, unge og voksne kan udvise grænseoverskridende adfærd.

Prøv også at forholde jer kritisk til om forebyggelsen primært har afsæt i at udvikle og beskytte børnene og de unge, også imod mulige overgreb fra en ansat, eller om dele af jeres forebyggelse også sker af hensyn til personalet, fx som beskyttelse mod mistænkeliggørelse?

Hvordan

Hvordan forestiller I jer, at skolen kan forebygge vold og seksuelle overgreb? Det kan fx være i form af en pædagogik, der sikrer, at barnet/den unge støttes i at udvikle evnen til at skelne mellem egne og andres behov og til at skelne mellem egne og andres grænser.

Hvordan kan også være måden, man som fagperson forholder sig til børns/unges seksualitet, til nøgenhed og privatsfære.

Hvordan handler også om, at få diskuteret, om der er rammer, aktiviteter, dagligdags gøremål, hvor man kan være nødt til at ændre forhold af hensyn til barnet/den unge, selvom det ikke nødvendigvis er det bedste for helheden.

Beskriv i politikken, hvordan I arbejder med at forebygge vold og seksuelle overgreb.

EKSEMPEL

Vi forebygger seksuelle overgreb ved at støtte barnet i at udvikle en evne til at indgå i relationer på egne præmisser. Derfor er forebyggelse at lære barnet at skelne i sine relationer til andre.⁴

En fælles diskussion og refleksion over spørgsmålene hvad, hvorfor og hvordan vil tydeliggøre, hvad jeres formål med en politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge, er.

Beskriv formålet med politikken.

EKSEMPEL PÅ FORMÅL MED POLITIK

At sætte fokus på og skabe dialog om forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge og forebygge, at børn og unge udsættes for overgreb. Formålet er endvidere, at tydeliggøre og nedskrive retningslinjer ved mistanke om vold og seksuelle overgreb mod børn og unge, og hvorledes der fremadrettet skal arbejdes med forebyggelse og tidlig opsporing, herunder fx at understøtte børn og unges udvikling af en sund seksualitet, deres viden om børn og unges rettigheder, samt grænsesætning.

3. Målgruppen

Hvem retter politikken sig imod, og hvem er omfattet af politikken?

- Børn/unge
- Ansatte
- Forældre
- Andre

Beskriv målgruppen i politikken.

⁴ Katrine Zeuthen, 2013

4. Definition

Hvordan definerer I seksualitet, seksuelle overgreb og vold?

Definitionerne har betydning for, hvordan I arbejder med forebyggelse, tidlig opsporing og håndtering af seksuelle overgreb og vold, og for hvordan I udformer jeres politik.

Det er vigtigt, at have en fælles definition af vold og seksuelle overgreb, så det ikke er den enkelte medarbejder, der skal vurdere, om der er tale om vold eller seksuelle overgreb.

Seksualitet, seksuelle overgreb og vold kan defineres på følgende måde:

DEFINITION AF SEKSUALITET

Seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed. Den er et basalt behov, og et aspekt af det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet. Seksualitet er ikke synonymt med samleje. Det handler ikke om, hvorvidt vi har orgasme eller ej, og endelig er det ikke summen af vort erotiske liv. Dette kan være en del af vor seksualitet, men behøver ikke at være det. Seksualitet er så meget mere. Det er hvad der driver os til at søge kærlighed, varme og intimitet. Den bliver udtrykt i den måde, vi føler, bevæger os på, rører ved og bliver rørt ved. Det er ligeså meget dette at være sensuel, som at være seksuel. Seksualitet har indflydelse på vore tanker, følelser, handlinger og samhandlinger og derved på vor mentale og fysiske helse. Og da helse er en fundamental menneskeret, så må også seksuel helse være en basal menneskeret.⁵

WHO

DEFINITION AF SEKSUELLE OVERGREB

- Den voksne udnytter barnets tillid.
- Det seksuelle overgreb krænker barnets integritet.
- Det er en handling, som barnet ikke kan forstå eller misforstår, og som barnet ikke er modent til at give samtykke til.
- Det seksuelle overgreb er udtryk for den voksnes behov og på den voksnes betingelser, eller et udtryk for børn og unge, der udsætter andre børn og unge for seksuelt grænseoverskridende adfærd.
- Det er en handling, som overskrider samfundets lovgivning og den almindelige moral.

Kilde: SISO, inspireret af Kempe, 1978⁶

⁵ T. Langfeldt & M. Porter (1986): *Sexuality and family planning. Report of a consultation and research findings*. WHO

⁶ Kempe, Henry C (1978): *Sexual Abuse, Another Hidden Pediatric Problem*. The 1977 C. Anderson Aldrich Lecture. Pediatrics Vol. 62 No. 3 September

DEFINITION AF VOLD

Vold er en handling eller trussel, der uanset formålet kan krænke en anden persons integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider endvidere samfundets love og normer.

Uanset typen af vold, der begås mod et barn, så er der tale om, at barnet udsættes for en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare.

Socialstyrelsen

5. Faglig viden om tilgange til børn og unges seksualitet

I har som skole en opgave i at være med til at understøtte børn og unge i en sund og god udvikling. Derfor er det centralt, at der hos personalet er en faglig viden om overgreb, og hvordan overgreb kan påvirke barnet/den unges udvikling. Dermed kan man medvirke til en tidlig opsporing.

Beskriv pædagogiske metoder, der understøtter, at børnene og de unge udvikler en sund og positiv seksualitet fx gennem samtaler, vejledning og undervisning.

- Her kan der arbejdes med den seksualundervisning, som eleverne i 0.-9. klasse skal have. Fra 0.-5. klasse handler undervisningen om kroppen, følelser, integritet, grænsesætning, forelskelse, kønsroller og familier, mens undervisningen på 6.-9. klassetrin mere drejer sig om sex, seksualitet, prævention og seksygdomme. Seksualundervisning kan være med til at rydde myter og misforståelser af vejen og skabe øget forståelse mellem børnene/de unge.

Beskriv jeres fælles normer for sprogbrug, påklædning, samvær og grænser mellem børn/unge og voksne, og børnene/de unge indbyrdes:

- Hvilke skrevne og uskrevne regler er der? Fx for samværs- og omgangsformer mellem voksne og børn/unge, og børn/unge i mellem
- Hvilke overvejelser ligger der bag jeres regler?
- Hvad er acceptabel og ikke acceptabel sprogbrug på jeres skole? Både mellem lærer og elever og mellem eleverne indbyrdes.
- Hvad er acceptabel påklædning? Fx hvor nedringet/lårkort må tøjet være? Må drengene sidde med bar overkrop i klassen?
- Er der regler for brugen af sociale medier i skoletiden?

- Inddrager I børnene og de unge i udvikling af regler og netetik? Må de voksne og børnene/de unge være venner på Facebook? Må eleverne være på nettet når og hvor som helst, osv.?
- Andet, som er relevant for jeres skole.

6. Faglig viden om forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge

Forebyggelse af vold og seksuelle overgreb bør involvere dialog med og fokus på børn og unge, så de får den fornødne viden og støtte til at lære at sige fra overfor overgreb. Men det er i høj grad en opgave for de voksne at beskytte og hjælpe børnene/de unge. Ved at tale med og lære barnet/den unge om grænser og empati bliver barnet/den unge mindre sårbart i forhold til at blive udsat for vold og seksuelle overgreb – og bedre rustet til at fortælle omgivelserne om det, hvis det sker:

- Hvordan arbejder I med at sikre, at børn og unge har kendskab til deres rettigheder? ⁷
- Hvordan arbejder I med børnene/de unge i forhold til gode/dårlige følelser, gode/dårlige hemmeligheder, lyst og ulyst, grænser, gode/dårlige kærester, seksualitet osv.?

Det er væsentligt at fagpersoner besidder en grundlæggende faglig viden om de mulige tegn og reaktioner, man skal være opmærksom på, når det drejer sig om vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. Den faglige viden skal samtidig rumme et barneperspektiv for at sikre, at signalerne ses og forstås i relation til den konkrete kontekst, som barnet/den unge indgår i, samt i barnets/den unges samlede livsvilkår.

Det kræver også, at man som fagperson stiller sig til rådighed for børnene/de unge og med troværdighed og nærvær signalerer, at her er en voksen, man kan stole på vil hjælpe én, og som man kan betro sig til.

Tag stilling til hvordan I vil sikre vedligeholdelse/opkvalificering af de ansattes faglige viden om vold og seksuelle overgreb?

EKSEMPEL

- Vedligeholdelse/opkvalificering kan eksempelvis foregå ved en gang årlig at sætte temaet på dagsordenen til personalemøde/pædagogisk rådsmøde eller lign., hvor politikkenes punkter gennemgås og evt. revideres i forhold til ny viden.
- Afholdelse af temadage med oplæg fra fagpersoner om fx samtale med børn/unge, børns seksualitet og seksuelle udvikling, grænser osv.

Det faglige arbejde med forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb forudsætter også et trykt arbejdsmiljø, hvor man kan tale åbent med hinanden om tvivl, overvejelser og mistanker og hvor der løbende er drøftelser og dialog om dette i personalegruppen.

⁷ Se fx www.boerneraadet.dk

Tag derfor også stilling til, hvordan I kan sikre et trygt arbejdsmiljø, der understøtter faglig dialog og faglig åbenhed.

7. Strategi for implementering

For at en implementeringsproces skal fungere optimalt, er det vigtigt at have fokus på ledelse, organisering og medarbejdere. Ledelsen skal sikre fokus på og ressourcer til arbejdet, så der udvikles en understøttende organisering for medarbejderne. Ledelsen skal beslutte og godkende kompetenceudvikling til medarbejderne, så de kan opkvalificere sig på området og anvende politik til forebyggelse og tidlig opsporing samt beredskabsplanen i deres daglige praksis. Organiseringen skal endvidere sikre opfølgning, så der kan træffes beslutning om evt. behov for justering og tilpasning af politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb og den lokale beredskabsplan.

Hvordan sikrer I, at der løbende er fokus på at implementere og justere politikken?

- Har I nedsat et implementeringsteam?
- Hvordan sikrer I at nyansatte bliver introduceret og opkvalificeret i jeres lokale politik og beredskabsplan?
- Har I fastsat hvor ofte og i hvilket regi I vil drøfte regler, aftaler og normer?
- Hvordan understøtter I en åben og dialogorienteret tilgang i det daglige arbejde?

Beskriv i politikken, hvordan I vil sikre, at I implementerer og følger op på politikken og det forebyggende arbejde.

8. Inddragelse af børn, unge og forældrene

Arbejdet med en politik til forebyggelse og tidlig opsporing er tæt forbundet med skolens værdier og den daglige pædagogik. Politikken omhandler forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge, og det er derfor vigtigt, at børnene/de unge inddrages i dele af politikken. Det er også vigtigt at orientere forældre og forældrebestyrelsen om den igangværende proces, og når arbejdet med at formulere en politik er nået frem til et konkret resultat, ligeledes at fremlægge politikken for den samlede forældregruppe.

Beskriv i politikken:

- På hvilken måde og i hvilket omfang vil I inddrage børnene og de unge i politikken?
- På hvilken måde og i hvilket omfang vil I inddrage forældrebestyrelsen i arbejdet med politikken?
- Hvordan og hvornår vil I orientere forældrene om jeres arbejde med at udforme en politik?
- Skal forældre/forældrebestyrelsen inviteres til dialog?

9. Henvisning til relevant links

Skriv ind i politikken, hvor man som medarbejder og leder finder mere viden om emnet 'Overgreb', fx:

- socialstyrelsen.dk/born/overgreb, sikkerchat.dk, vidensportal.socialstyrelsen.dk, forebygovergreb.dk
- [Indsæt henvisninger, der er relevante for jeres skole/SFO]

